

Timișoara 2021 – Simbol și imagine. Eseu despre legitimitate și promovare.

Timisoara 2021 – Image and Symbol. Essay on Legitimacy and Promotion

Adrian Păcurar,¹ Lia Lucia Epure,²

¹"Vasile Goldiș" Western University of Arad, Romania, adpacurar@gmail.com

²"Vasile Goldiș" Western University of Arad, Romania,
liialucia.epure@gmail.com

Abstract

This article does an extensive analysis on some issues involved in the process of promoting and sustaining the image of a city. The analysis is built upon distinct elements of the current promotion process of the event scheduled for the year 2021: the city of Timisoara (Romania), European Capital of Culture. The study follows two major concepts. The first one concerns legitimacy with some derivative concepts. The second one discusses the concrete action of promoting such an event by different means to the public sphere. The concept of legitimacy is analyzed on two distinct dimensions. The first one tackles the issue of general legitimacy regarding the entire act of electing a city as a European Cultural Capital. The second one deals with the legitimacy of developing the actual process of promoting this type of an event. The concept of promoting by different forms of public campaigns is analyzed starting with some of our previous studies although the analysis goes

further and tries to establish new elements through which the process of promoting could have more chances of success. The role of the intellectuals and that of several distinct social segments are also discussed.

Keywords: legitimacy; public campaign; intellectuals; public sphere; social segments.

Timișoara 2021 – Simbol și imagine.

Eseu despre legitimitate și promovare

Adrian Păcurar, Lia Lucia Epure

Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad

Legitimitate și promovare – câteva idei preliminare

Despre acordarea titlului de Capitală Culturală Europeană marelui oraș de pe Bega pentru anul 2021 s-a scris și s-a vorbit destul de mult, preponderent în presa locală. Tot despre Timișoara, despre diversele forme de legitimitate ale câștigării acestui titlu dar și despre formele de promovare a evenimentului istoric preconizat pentru anul 2021 s-a scris și, de asemenea, s-a vorbit, iarăși, destul de mult. În cele ce urmează nu vom insista excesiv asupra unor aspecte ce țin în mod strict de detaliile unor campanii de promovare specifice pentru astfel de evenimente ci ne vom îndrepta atenția mai ales către analiza diverselor forme posibile de *legitimitate* ce pot fi invocate în asemenea împrejurări. În această lumină vom propune în cele ce urmează câteva perspective și planuri posibile de abordare a conceptului de legitimitate, perspective susceptibile de a fi valorificate în analiza procesului de acordarea unui de titlu similar celui câștigat de Timișoara pentru anul 2021. Ulterior, în relație cu conceptul de legitimitate, vom propune o analiză a modurilor în care se poate desfășura promovarea evenimentelor de tipul celor preconizate pentru Timișoara în anul 2021.

Conceptul de legitimitate – abordare generală și forme distincte

Dincolo de analizele ce pot fi invocate cu prilejul încercării de a vedea de ce unele orașe au pierdut în favoarea altora pentru titlul

de Capitală Culturală Europeană, analize în cadrul cărora conceptul de legitimitate beneficiază de un conținut apropiat noțiunii de *criteriu* de departajare prezent în acest tip de competiție, analiza legitimității poate fi abordată și într-o manieră de sine stătătoare, una care să nu presupună neapărat înțelegerea acestei noțiuni în relația ei cu conceptul de criteriu.

În cele ce urmează vom desfășura tipul de abordare indicat mai sus încercând să dezvoltăm zona analizei pornind de la lucruri despre care am mai vorbit dar care în studiile noastre anterioare nu au beneficiat, totuși, de o abordare extinsă¹. Ne referim aici la conceptul de legitimitate culturală înțeles și interpretat în deschiderea lui plurivalentă, ca moștenire istorică sau ca perpetuare fertilă și benefică a unei tradiții multiculturale locale. Ulterior analiza va pătrunde pe un teritoriu nou, rămas neabordat din partea noastră până acum. Astfel, vom încerca să delimităm spațiul de conținut al conceptului de legitimitate culturală restrângând analiza atât la legitimitatea culturală generală în sine cât și la *legitimătatea obținută prin generare de valori culturale* care au apărut și s-au manifestat la nivelul planului local.

Legitimătatea istorică – privire generală

În lumina celor spuse un prim palier pe care poate fi centrată o discuție în cazul Timișoarei asupra legitimității dobândirii titlului de Capitală Europeană a Culturii este reprezentat de o abordare a planului istoric general și, mai ales, asupra felului în care acest plan istoric general poate el însuși legitima acordarea unei asemenea distincții. Nu dorim să insistăm aici asupra acestui plan întrucât despre această temă am mai avut prilejul să vorbim pe larg în unele lucrări anterioare. Ceea ce reținem aici, totuși, este faptul că planul

¹ Adrian Păcurar, Lia Lucia Epure, "Multicultural Heritage and Border Cooperation. Towards a New Concept of Multiethnic Identity in Romania", în *Studies on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue* ed. Iulian Boldea (Târgu Mureș: Editura Arhipelag XXI, 2013), 139 – 144.

istoric include elemente generale identificabile la nivelul conținutului lor atât prin ceea ce am putea numi în cazul Timișoarei ca fiind *reușite ale trecutului său* cât și prin ceea ce poate fi dezvoltat ca *forme de atitudine și de manifestare* pe care locuitorii orașului, în deplina lor armonie interetnică, le-au probat în istorie cu prilejul unor diverse împrejurări, mai vechi sau mai recente.

În cadrul legitimității istorice, simplificând pentru a rezuma, pot fi incluse diversele premiere ale Timișoarei, pe care nu le repetăm aici și asupra cărora nu mai insistăm acestea fiind dezvoltate în studiile noastre anterioare², dar și felul în care s-a coagulat și s-a manifestat atitudinea locuitorilor în diversele împrejurări istorice dificile pe care orașul a fost obligat să le traverseze de-a lungul istoriei sale.

Legitimitatea culturală

Chestiunea legitimității *într-un orizont strict cultural* este una mai complicată și mai sensibilă. În același timp mai trebuie spus că atâta vreme cât este vorba de acțiunea prin care se dorește a se valida un oraș din perspectivă culturală, căci titulatura este, nu-i așa, aceea de „capitală culturală”, atunci criteriul cultural ar trebuie să fie cel mai important. Din aceste motive principale tema legitimității obținerii unui astfel de titlu, în perspectiva lui culturală, necesită o serie de clarificări și extensii analitice de conținut. Să vedem mai întâi cum poate fi formulată problema legitimității în plan cultural. Avansăm ca principale puncte de pornire a discuției două posibile elemente care au avantajul de a oferi un contur consistent planului de abordare strict cultural în legătură cu chestiunea legitimității.

² Epure, L.L., „The Image of a City as an Image of a Country – The City of Timișoara and its New Historical Opportunity as a European Cultural Capital in 2021” in *Convergent Discourses. Exploring the Contexts of Communication*, ed. Dumitru Mircea Buda (Târgu Mureș: Arhipelag XXI Press, 2016), 109 – 112.

Astfel, un prim element credem că ar putea fi identificat prin punerea în valoare a moștenirii culturale de care se bucură Timișoara. Desigur, acest concept de moștenire culturală este el însuși unul plurivalent și poate fi identificat în conținut sub mai multe forme și manifestări. Aici îl vom identifica în extensia lui relativ largă determinându-i conținutul prin câteva repere distincte.

Mai întâi, poate fi reținut *caracterul de punct de contopire culturală continuă, în sensul benefic al expresiei*, pe care Timișoara și Banatul în general l-a reprezentat de-a lungul istoriei, veritabil locuri simbolice de geneză și de rafinare a ideilor de unitate și multiculturalitate în Europa Centrală³. Acest spațiu de convergență al Europei Centrale și de Est a reprezentat un punct major de interes pentru diverși autori iar în perioada actuală una dintre axele majore de investigație a fost aceea a identificării resurselor de valorificare a capitalului uman din acest spațiu geografic și, mai ales, a felului în care acest capital uman poate ajuta atât la înțelegerea specificului istoriei locului dar și a felului în care acest loc a generat convergență, unitate în diversitate și asumarea deplină a multiculturalismului. Un interes aparte a reprezentat, în lumina istoriei multiculturale, configurarea actuală în acest spațiu geografic a *euoregiunilor*⁴. Astfel, astăzi, influențele reciproce dintre culturile diverselor etnii, influențe mai mult sau mai puțin discrete, caracterul armonios al conviețuirii locale, dimensiunea profund multiculturală, toate acestea sunt lucruri foarte bine cunoscute și apreciate la justa lor relevanță⁵. Din acest punct de vedere, legitimitatea culturală în sensul larg al expresiei, atât ca moștenire și tradiție cât și ca relevanță actuală, reprezintă fără nicio îndoială un element central care justifică pe deplin obținerea titlului de Capitală Culturală

³ Neumann, Victor, *Tentația lui homo europaeus . Geneza ideilor moderne în Europa Centrală și de Sud-Est* (Iași: Polirom, 2006).

⁴ Turnock, David, *The Human Geography of East Central Europe* (London and New York: Routledge, 2006), 338 – 340.

⁵ Neumann, Victor (coordonator). *Istoria Banatului. Studii privind particularitățile unei regiuni transfrontaliere* (București: Editura Academiei Române, 2015).

Europeană pentru anul 2021. De altfel, autori locali de prestigiu au pus accentul tocmai pe acest lucru prin studii și lucrări semnificative⁶.

Un al doilea element, de departe cel mai sensibil și mai delicat dintre toate formele pe care poate fi abordată legitimitatea în plan cultural a câștigării titlului de Capitală Europeană a Culturii de către Timișoara pentru anul 2021 este dat de valoarea în sine în plan cultural a orașului. Aici, firește, nu ne mai putem referi doar la moștenirea lui culturală sau la elemente de tradiție care au dus în timp la contopirea activă și reciproc fertilă a diverselor culturi și mentalități care s-au manifestat la nivelul orașului de-a lungul istoriei sale. Aici discutăm despre ceea ce am putea numi un fel de spirit al locului în sensul creației culturale asumate de diverse personalități apte să contureze și să valideze, fie în timp fie la un anumit moment istoric, valoarea culturală a unui spațiu geografic dat. În această lumină, întrebăm: a avut sau are astăzi Timișoara personalități culturale de mare anvergură, în variile domenii ale culturii umaniste și nu numai? Am putea, de pildă, compara din acest punct de vedere Timișoara cu alte orașe ale României cum sunt, să zicem, Iașiul sau Clujul? Răspunsul nostru categoric este *nu*. Și avansăm această poziție pentru că Timișoara nu ar putea prezenta astăzi, sau nu ar fi avut în trecut, personalități culturale veritabile și nici pentru că cele două orașe menționate ar avea astăzi, chipurile, mari valori intelectuale. Desigur că aceste ... există și nu pot fi sub nicio formă ignorate. Problema începe însă în momentul în care ne întrebăm *care este de fapt anvergura reală a acestor personalități?*

În mod evident discuția care poate fi deschisă de întrebarea de mai sus este una complicată și întemeiată întotdeauna pe un anumit tip de relativism din partea interlocutorilor, indiferent cine ar putea

⁶ Neumann, Victor, *Identități multiple în Europa regiunilor / Identites multiples dans l'Europe des regions. Interculturalitatea Banatului / L'interculturalite du Banat*, (Timișoara: Hestia, 1997).

fi aceștia. Sunt certe, totuși, două lucruri. Astfel, pe de o parte, nici trecutul dar nici prezentul orașului nu se pot mândri decât cu un număr destul de mic de personalități culturale de anvergură. Preponderent din aria umanistă numele acestor personalități sunt în general cunoscute. Unele dintre acestea au fost validate prin distincții de mare prestigiu și de mare semnificație iar altele sunt recunoscute atât la nivelul moștenirii culturale cât și, în mod distinct, în interiorul zonei lor de manifestare. Așadar, nu poate fi pusă la îndoială legitimitatea în acest plan strict cultural a obținerii titlului de Capitală Culturală Europeană dar, chiar și în această perspectivă, câteva lucruri trebuie precizate și lămurite.

Mai întâi ceea ce credem că trebuie subliniat este faptul că evenimentul preconizat pentru 2021 nu este un eveniment centrat strict în jurul existenței unor valori culturale, definite prin personalități creatoare, de anvergură maximă. Trebuie foarte bine clarificat acest aspect întrucât titlul câștigat valorifică mai degrabă o stare cu profunde implicații sociale și simbolice. Astfel, recunoașterea legitimității obținerii titlului are la temelie amplitudinea plurivalentă a întregii moșteniri culturale locale și nu doar rolul contextual jucat de-a lungul istoriei de anumite personalități culturale de anvergură.

În al doilea, corelativ cu logica primei observații, este util de subliniat faptul că *exceleșța în plan cultural nu este o necesitate absolută* pentru evenimente și distincții similare celei acordate Timișoarei pentru anul 2021. O spunem din nou, sub altă formă: distincția are valoare culturală și socială, ea vizează integralitatea dimensiunii culturale specifice unui oraș. Ca atare, evenimentul din anul 2021 trebuie interpretat atât în lumina unei recunoașteri cât și în aceea a unei veritabile *oportunități de a pune în valoare tocmai această recunoaștere*.

Promovare și recunoaștere. Portret minimal despre legitimitatea campaniilor publice de promovare

Un plan cu totul distinct pe care poate fi lansată o discuție legată de legitimitate poate fi oferit de asumarea unui plan distinct de discuție despre felul în care pot obține legitimitatea cei care pot desfășura, sau deja desfășoară, campanii publice de promovare a evenimentul preconizat pentru anul 2021. Întrebarea aici este teribil de simplă: cine este și cine nu este îndreptățit să promoveze un asemenea eveniment?

Dincolo de o primă variantă evidentă de răspuns, anume aceea că, înainte de toate, autoritățile locale trebuie să joace un rol preponderent campania de promovare și în orice acțiune de susținere mai pot fi avute în vedere și alte câteva variante *complementare*. Aici avem în vedere în primul mediul intelectual local, atât cel reprezentat de palierul formal al acestuia, cum sunt universitățile, cât și palierul general reprezentat de personalitățile culturale și intelectualii locali. În acest caz un accent mai mare se va pune pe promovarea unor activități culturale și mai puțin pe implicarea intelectualilor în dimensiunea strict administrativă a evenimentului preconizat pentru anul 2021.

Un alt segment implicat în promovare dar și în susținerea concretă a evenimentului trebuie să fie cel reprezentat de planul economic local. Aici avem în vedere în primul rând mediul local de afaceri cu toate posibilitățile de sprijin pe care acesta le are la dispoziție. Fără a intra în alte detalii legate de acest aspect mai adăugăm aici faptul că mediul local de afaceri, mediul economic dar și cel social în general, trebuie să sprijine acțiunile de promovare în strânsă legătură cu mediul cultural și cel formal intelectual – universitățile.

Rolul intelectualilor

În contextul indicat rolul intelectualilor trebuie să se limiteze la o colaborare eficientă și reciprocă atât cu autoritățile locale cât și cu

mediul local economic, mai ales cu cel privat. Considerăm că sunt complet sterile, absurde, puerile și rizibile orice fel de tensiuni, generate de orgolii sau nu, pe tema legitimității promovării. *Intellectualii locului ar trebui să înțeleagă că evenimentul este, înainte de toate unul al oamenilor și pentru oameni, unul al orașului și pentru oraș și abia apoi al lor ca reprezentanți ai mediului intelectual în sine.*

Firește că simplificarea punctului nostru de vedere poate fi supusă unor varii discuții dar, în esență, ideea se reduce la faptul de a sublinia nevoia angajării efortul intelectualilor în vederea promovării unui astfel de eveniment într-un concert unitar și eficient și nu de a încuraja diferențele de opinii, tensiunile, criticile ce macină în gol sau excluderile de orice fel. Căci nu este vorba aici decât despre, o spunem din nou, *un eveniment al oamenilor și al orașului.*

Bibliografie

- Epure, L.L. "The Image of a City as an Image of a Country – The City of Timișoara and its New Historical Opportunity as a European Cultural Capital in 2021". In *Convergent Discourses. Exploring the Contexts of Communication*, ed. Dumitru Mircea Buda, 109 – 112. Târgu Mureș: Arhipelag XXI Press, 2016.
- Neumann, Victor. *Identități multiple în Europa regiunilor / Identites multiples dans l'Europe des regions. Interculturalitatea Banatului / L'interculturalite du Banat*. Timișoara: Hestia, 1997.
- _____. *Tentația lui homo europaeus . Geneza ideilor moderne în Europa Centrală și de Sud-Est*, Iași: Polirom, 2006.
- Neumann, Victor (coordonator). *Istoria Banatului. Studii privind particularitățile unei regiuni transfrontaliere*. București: Editura Academiei Române, 2015.
- Turnock, David. *The Human Geography of East Central Europe*. London and New York: Routledge, 2006.